

NELAIMINGO ATSTITIKIMO ĮVYKIO VIETOS APŽIŪROS
YPATUMAI PRIEŠ SKIRIANT DARBŲ SAUGOS
TECHNINĘ EKSPERTIZĘ

Doc. dr. Lionginas Radzevičius

Lietuvos teismo ekspertizės institutas, Lvovo g. 19^a, 2600 Vilnius
Telefonas 72 30 29
Faksas 72 82 68

Spaudai pateikta 1999 m. balandžio 27 d.

S a n t r a u k a

Straipsnyje nagrinėjami teisėsaugos institucijų pareigūnų atliekamų nelaimingo atsitikimo tyrimo klausimai, susiję su pradinių duomenų, reikalingo darbo saugos ekspertizei atlikti, įvykio vietoje surinkimu ir įvykio vietos apžiūros ypatumais.

Aptariama nelaimingo atsitikimo, susijusio su darbuotojo darbiniais santykiais, nusistovėjusi tyrimo schema ir darbo saugos techninės ekspertizės rezultatų priklausomybė nuo įvykio vietos apžiūros metu tiesiogiai įvykio vietoje surinktų ir užfiksuotų duomenų apie įvykį kokybės.

Iškeltos Lietuvos teismo ekspertizės instituto darbo saugos eksperto praktinės ekspertinės veiklos problemos. Pabrėžiama, kad darbo aplinkos pavojingų ir kenksmingų veiksnių ryšį su darbuotojo sužalojimu ir įtaką nelaimingam atsitikimui objektyviai galima nustatyti ir apibrėžti tik atlikus ekspertinį tyrimą.

Analizuojamas įvykio vietos aplinkos tyrimas erdvės ir laiko atžvilgiu. Pabrėžiama, kad vienas iš pagrindinių apžiūros taktikos elementų yra apžiūros nuoseklumas. Įvykio vietos tyrimą erdvės atžvilgiu rekomenduojama atlikti dviem stadijomis: statine ir dinamine. Tiriant įvykio vietą statinėje stadijoje patariama taikyti išcentrinį ir įcentrinį apžiūros būdus.

Pateikta nelaimingo atsitikimo klasifikacija pagal įvykio vyksmą.

Pabrėžiama, kad ekspertas turi gauti pakankamai duomenų apie įvykį, kad būtų galima sudaryti nelaimingo atsitikimo „priežascio medį“ ir atlikus ekspertinius tyrimus būtų galima vienareikšmiškai nustatyti nelaimingo atsitikimui priežastis.

Pabrėžiamas „priežascio medžio“ principo taikymo veiksmingumas nelaimingo atsitikimo įvykį vertinant juridiniu aspektu.

Tarptautiniuose dokumentuose vartojama sąvoka „nelaimingas atsitikimas“ reiškia nenumatytą ir nenumatytą įvykį, sukėlusį traumą [1]. Traumos apibrėžimas ir jo klasifikacija pateikta daugelyje šaltinių, tarp jų [2]. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos Respublikos įstatymuose, pavyzdžiui, [3], ir darbo saugos norminiuose aktuose nelaimingo atsitikimo sąvoka netiksli, neatitinka tarptautiniuose aktuose vartojamos sąvokos esmės, todėl su ja susijusios vartojamos sąvokos taip pat supainiotos.

Apibendrinant šio straipsnio autoriaus ilgametę teismo eksperto praktiką ir jo veiklą tarptautinėse organizacijose, yra pagrindas teigti, kad nelaimingo atsitikimo tyrimo procese yra daug kas taisytina.

Remiantis tarptautine praktika nelaimingo atsitikimo tyrimo tikslas yra nelaimingo atsitikimo prevencija. Tai rodo, kad nelaimingo atsitikimo tyrimas bei su jais susijusių procesinių ir kitų sprendimų priėmimas peržengia tradicines baudžiamosios teisės nuostatas „nusikaltimas-bausmė“ ir įgauna daug platesnį tikslą.

Pabrėžtina, kad dabartiniu Lietuvos raidos laikotarpiu valstybinės institucijos, pavyzdžiui, Lietuvos valstybinė darbo inspekcija, tiesiogiai atsakinga už nelaimingų atsitikimų prevenciją, nelaimingų atsitikimų prevencijai skiria mažai dėmesio. Tad pastaruoju metu tiriant nelaimingus atsitikimus apsiribojama tradicinėmis nuostatomis: “nusikaltimas-bausmė”, “pažeidimas-administracinė nuobauda”, “nusižengimas-drausminė nuobauda”.

Esminę įtaką priimant objektyviai pagrįstus procesinius ir kitus sprendimus ir įgyvendinant teisingai orientuotas nelaimingų atsitikimų prevencijos priemones turi paties įvykio aplinkybių ištyrimas ir priežastiniu ryšiu su juo susijusių įvykių vienareikšmišką priežasčių nustatymas.

Lietuvos teismo ekspertizės instituto (toliau – LTEI) Techninių ekspertizė skyriuje kasmet atliekama nemažai techninių darbų saugos ekspertizė. Sukaupta atitinkama patirtis. Per pastaruosius dvejus metus atliekamos ir elektrotechninės ekspertizės. Todėl bendrą teisėtvarkos ir teisėsaugos institucijų pareigūnų bei LTEI ekspertų pastangomis atskleista ir iširta nemažai nusikaltimų ir pažeidimų. Vis dėlto pabrėžtina, kad šioje srityje nemažai spręstinų problemų [4].

Nelaimingas atsitikimas, kaip ir bet kuris kriminalinis įvykis, turi būti detalai iširtas. Techninė ekspertizė yra vienas iš būdų pasitelkiant kvalifikuotus ne teisės srities specialistus iširti nelaimingo atsitikimo aplinkybes ir nustatyti jo priežastis. Ekspertizės rezultatas ir išvadų pagrįstumas priklauso nuo ekspertui pateiktų duomenų ir įvykio daiktinių įrodymų skaičiaus, kokybės ir jų ryšio su tiriamu įvykiu.

Nelaimingo atsitikimo vietos apžiūra yra vienas iš veiksmy, dažnai nulemiantis darbų saugos ekspertizės rezultatus. Įvykio vietos apžiūros duomenys dažniausiai yra pagrindiniai pradiniai darbų saugos techninės ekspertizės duomenys.

Šiame straipsnyje, plačiau nesigilinant į kitas nelaimingų atsitikimų tyrimo stadijas, yra aptariami nelaimingo atsitikimo įvykio vietos apžiūros ypatumai.

Kaip nurodyta tarptautiniuose mokslo šaltiniuose, pavyzdžiui, [1], kiekvieną nelaimingą atsitikimą nulemia įvykis “priežasčių medis”. Čia dažniausiai yra susipynusi įvairių asmenų veika ir įvykį nulėmusios aplinkybės.

Atsižvelgus į tai, kad tiriant nelaimingą atsitikimą norint užfiksuoti patį įvykio faktą didelį procesinių sunkumų nekyla, apžiūrint nelaimingo atsitikimo vietą tikslinga yra atlikti išsamią ir detalią įvykio vietos, o tiksliau – įvykio aplinkos apžiūrą.

Remiantis straipsnio autoriaus teismo darbų saugos techninių ekspertizė patirtimi galima teigti, kad nelaimingų atsitikimų įvykio vietų apžiūrų protokoluose dažnai dominuoja duomenys, susiję su įvykio fakto užfiksavimu ir nukentėjusiojo asmenybės nustatymu, nors daugeliu atvejų tai nekelia abejonių ir dėl to nekyla ginčų. Todėl moksliskai pagrįstą nelaimingų atsitikimų įvykio vietos apžiūros taktinių būdų pasirinkimas ir profesinis kompetentingumas nulemia procesinių veiksmy sėkmę.

Pastaruoju metu nelaimingų atsitikimų, kai miršta žmogus, įvykio vietos apžiūroje dalyvauja teismo medicinos ekspertas. Turint omenyje tai, kad teismo medicinos dalykas yra nustatyti asmens mirties arba jo patirtos traumos priežastis, o teismo darbų saugos ekspertizės dalykas yra nustatyti nelaimingo atsitikimo priežastis, neabejotina, kad profesionaliai išsamiau ir detaliau įvykio vietos apžiūra būtų atlikta, jei dalyvautų teismo darbų saugos ekspertas.

Tiriant nelaimingą atsitikimą esminę reikšmę turi fakto, reglamentuojančio darbo santykių reguliavimą, atskleidimas. Nuo to priklauso paties įvykio tyrimo taktika ir eiga. Tad šiam faktui atskleisti nelaimingo atsitikimo įvykio vietos apžiūros metu turi būti surinkti duomenys ir daiktiniai įrodymai, kad galima būtų nustatyti, ar nelaimingas atsitikimas susijęs su darbo santykiais, ar įvykis nesusijęs su darbo sutartyje apibrėžtą darbdavio ir darbuotojo sutartinių įsipareigojimų vykdymu. Todėl įvykio vietos apžiūros metu labai svarbu yra užfiksuoti, ar nelaimingas atsitikimas įvyko nukentėjusiojo darbo vietoje, ar jo darbo laiku, ar jam vykdant darbinės funkcijas, kokiomis darbo priemonėmis naudojantis, kokiais darbo įrankiais dirbant ir t.t., kad vienareikšmiškai galima būtų nustatyti, ar nelaimingas atsitikimas susijęs su nukentėjusiojo darbo sutartyje numatytų darbinė įsipareigojimų vykdymu, ar nesusijęs.

Šio straipsnio autoriaus teismo darbø saugos ekspertinë praktika rodo, kad apžiūrint įvykio vietą laiku ir neatidėliotinai nesurinkus šį faktą patvirtinančių įrodymø, o atidedant šio klausimo sprendimą vėlesniam procesiniam veiksmui, nustatant nelaimingo atsitikimo ryšį su darbinio įsipareigojimu vykdymu atsiranda įvairaus pobūdžio sunkumø, kadangi tyrimo baigtimi suinteresuotoms šalims paliekama laiko keisti arba nuslėpti su tiriamu įvykiu susijusią savo veiką. To galima išvengti tik neatidėliojant surinkus įrodymus ir juos užfiksavus įvykio vietos apžiūros metu.

Darbø saugos mokslo šaltiniuose nurodoma, kad kiekvienoje žmogaus darbo bei gamybos proceso vietoje yra pavojingø ir kenksmingø veiksnio, galinčio sužaloti žmogaus sveikatą, turėti įtakos darbingumui ir būti jo mirties priežastimi, visuma. Siekiant sumažinti atskirø šio veiksnio pavojingos ir kenksmingos rizikos žmogaus gyvybei ir sveikatai laipsnį, šio veiksnio lygiai yra reglamentuojami atitinkamuose darbø saugos norminiuose aktuose.

Moksliskai įvertinti pavojingø ir kenksmingø veiksnio ryšį su įvykusi nelaimingu atsitikimu galima tik atlikus ekspertinius tyrimus. Būtina pabrėžti, kad veiksniai, kurie priežastiniu ryšiu gali būti susiję su konkrečiu nelaimingu atsitikimu, veikia konkrečios erdvės aplinkoje bei konkrečiu laiku. Sąvokos „įvykio vietos apžiūra“ ir pavadinimas „įvykio vietos apžiūros protokolas“ tiesiogiai asocijuojasi su konkrečia apribota erdvės dalimi. Todėl tikslesnis terminas būtų „įvykio aplinka“, kadangi iš esmės įvykio vietos apžiūros metu renkami ir fiksuojami duomenys apie darbo aplinką. Įvykio vietos apžiūros metu įvykio vieta ir įvykio vietos aplinka yra tirama ir duomenys fiksuojami erdvės ir laiko atžvilgiu.

Santykinai įvykio vietos tyrimą erdvės atžvilgiu galima pavadinti įvykio vietos statinės, o laiko atžvilgiu – dinaminės būsenos fiksavimu.

Pirmiausia aptarkime nelaimingo atsitikimo vietos ir darbo aplinkos tyrimą ir duomenø fiksavimą erdvės atžvilgiu (fiksuojama statinė būklė), o vėliau laiko atžvilgiu (fiksuojama dinaminė būklė). Šiuo atžvilgiu labai svarbø vaidmenį vaidina vienas iš apžiūros taktikos principų – apžiūros nuoseklumas. Pirmiausia tiriama įvykio aplinkos statinė būklė, o vėliau įvykio aplinkos dinaminė būklė. Teisinėje literatūroje įvykio aplinkos tyrimą erdvės atžvilgiu rekomenduojama atlikti dviem stadijomis. Šį metodą santykiniai galima būtų pavadinti dvejø stadijø metodu: pirmoji stadija teisinėje literatūroje vadinama statine, arba bendraja, o antroji – dinamine, arba detaliąja. Fiksuojant įvykio aplinkos statinę būklę pirmojoje stadijoje duomenys renkami ir fiksuojami nekeičiant įvykio vietoje esančių objektø padėties ir jø neliečiant, o antrojoje stadijoje – apžiūrimi keičiant jø padėtį.

Kadangi nelaimingo atsitikimo padarinys yra žmogaus mirtis arba jo kūno sužalojimas, susijęs su konkrečia vieta (tiksliau – įvykio aplinka), tai fiksuojant įvykį statiniu režimu, atsižvelgiant į duomenis apie įvykio centrą, gali būti taikomi du apžiūros būdai: pirmas – išcentrinis (teisinėje literatūroje vadinamas ekscentrinis) – apžiūra atliekama tolstant nuo įvykio centro; antras – įcentrinis (teisinėje literatūroje vadinamas koncentrinis) – apžiūra atliekama artėjant į įvykio centrą. Pirmąjį būdą tikslinga taikyti tais atvejais, kai įvykio centras yra pakankamai apibrėžtas, pavyzdžiui, lavonas yra įvykio vietoje tokioje padėtyje, kokioje jis atsidūrė dėl pavojingo veiksnio. Antrąjį, kai įvykio centras yra nenustatytas ir neapibrėžtas, pavyzdžiui, lavonas nėra įvykio vietoje, ir įvykio centre nėra daiktø ir pėdsakø, tiesiogiai patvirtinančių patį nelaimingo atsitikimo faktą. Šiuo atveju apžiūros metu renkami duomenys ir daiktiniai įrodymai, kad būtų galima nustatyti įvykio centrą, jį apibrėžti ir užfiksuoti, t.y. galima įsivaizduoti, kad santykinai artėjama į įvykio centrą.

Pirmuoju atveju įvykio vietos apžiūros sistema pradinių duomenø atžvilgiu yra atvira ir duomenø bei daiktinių įrodymø darbø saugos ekspertizei surinkimas priklauso nuo apžiūrimos darbo aplinkos geometrinio matmenø. Jų dydį nulemia apžiūrimos erdvės ribos baigus apžiūrą. Antruoju atveju apžiūros sistema pradinių duomenø atžvilgiu yra uždara, kadangi apžiūrimos darbo aplinkos geometriniai matmenys jau yra nustatyti apžiūros pradžioje.

Apibendrinus galima daryti išvadą, kad nelaimingo atsitikimo įvykio aplinkos apžiūros pagrindiniai tikslai erdvės atžvilgiu visais nurodytais atvejais yra vienodi, bet skiriasi turinys ir taktika.

Paanalizuokime nelaimingo atsitikimo įvykio aplinkos apžiūros atlikimą laiko atžvilgiu. Šią apžiūrą santykiniai galima pavadinti informacijos apie įvykį nulėmusį procesą kaupimu.

Pagal duomenø kaupimo taktikà jvykį nulėmusį procesà galima suskirstyti į dvi dalis: paties jvykio vyksmo dinamika ir priežasčių, susijusių su jvykiu, dinamika.

Jvykio vyksmo dinamikai apibrėžti jvykio aplinkos apžiūros metu kaupiama informacija apie konkretaus jvykio vyksmà.

Atsižvelgiant į jvykio vyksmà nelaimingus atsitikimus tikslinga suskirstyti į susijusius su:

- 1) manipuliavimu daiktai;
- 2) kritimu iš aukštai;
- 3) smūgiais į daiktus;
- 4) daiktø kritimu;
- 5) rankinių įrankiø panaudojimu;
- 6) mašinø ir įrenginių judančių daliø poveikiu;
- 7) elektros poveikiu;
- 8) nudegimais ir sprogimais;
- 9) gamybinių transporto priemoniø eksploatavimu;
- 10) mašinø ir mechanizmø gedimais.

Jvykio aplinkos apžiūros metu kaupiama informacija, kad vėliau ekspertas galėtø sumodeliuoti jvykio vyksmo modelį, kuris nustatomas ištyrus galimas vyksmo versijas. Iš jau pateiktos nelaimingø atsitikimø klasifikacijos matyti, kad konkretaus nelaimingo atsitikimo atveju gali būti daug jvykio vyksmà apibūdinančių duomenø, iš kurių gali būti modeliuojamos įvairios jvykio vyksmo versijos. Dėl ribotos šio straipsnio apimties jos plačiau nenagrinėjamos.

Abiem atvejais jvykio vietos apžiūra yra tas veiksmas, kai surenkami duomenys ir daiktiniai įrodymai, kuriais remiantis atlikus ekspertinį tyrimà galima būtø nustatyti, kokie žmogaus gyvybei pavojingi ir sveikatai kenksmingi veiksniai buvo jvykio vietoje, kurie iš jø priežastiniu ryšiu yra susiję su nelaimingu atsitikimu, kokie kiekvienu konkrečiu atveju buvo šiø veiksniø šaltiniai ir kaip jø lygis atitiko darbø saugos norminių aktų leistinas normas. Vis dėlto tam yra būtini atitinkami pradiniai duomenys. Kiek būtina surinkti šiø duomenø, dažniausiai nulemia nelaimingo atsitikimo jvykio vietos apžiūros taktika, kurià paprastai sudaro pasirengimas jvykio vietos apžiūrai, jvykio vietos apžiūros taktinių būdø parinkimas, jvykio vietos apžiūros organizavimas ir jvykio vietos apžiūros rezultatø užfiksavimas. Tai rodo, kad tiriant nelaimingà atsitikimà jvykio vietos apžiūra yra svarbus veiksmas, kurio metu akivaizdžiai ir tiesiogiai turėtø būti užfiksuota nelaimingo atsitikimo vieta, jvykio aplinka, surasti, įtvirtinti ir paimti objektai bei daiktiniai įrodymai, kuriuos turi iširti ekspertas.

Esminiai nelaimingo atsitikimo jvykio vietos apžiūros ypatumai, turintys tiesioginės įtakos darbø saugos ekspertizės rezultatams, yra apžiūros mastas ir jvykio vietos tyrimo išsamumas.

Ekspertui yra labai vertingas darbo priemoniø, įrankiø, kuriais nukentėjusysis naudojosi, bei daiktø, kuriuos jis lietė, apžiūros duomenø ir pėdsakø su jiemis būdingais požymiais ant jø užfiksavimas. Apžiūrint nelaimingo atsitikimo vietà (darbo aplinkà) labai svarbu nustatyti jvykio vietoje atliekamų darbø pobūdį ir darbo priemoniø, įrenginių ir įrankiø, esančių jvykio vietoje, funkcines paskirtį, užfiksuoti jø tipà, markæ, techninius duomenis, įrengimo būdà bei technines būklæ ir šià būklæ apibūdinančius požymius. Svarbu yra užfiksuoti darbo priemones bei įrankius ir jvykio aplinkoje esančius daiktus bei jø požymius.

Nelaimingo atsitikimo jvykio aplinkos apžiūros metu kiek galima operatyviau būtina kaupti informacijà apie su nelaimingu atsitikimu susijusių priežasčių dinamikà. Apžiūros metu renkami objektyvūs, tikslūs ir konkretūs duomenys apie situacijà iki nelaimingo atsitikimo.

Kaupdamas šià informacijà nelaimingo atsitikimo jvykio vietos apžiūrà atliekantis asmuo turi suvokti, kad bet kuris materialus gaminio atsiradimas ir naudojimas mokslinėje praktikoje apibūdinamas trimis gaminio stadijomis: "projektavimas, gamyba, naudojimas". Kiekvienoje iš šiø stadijų reiškiasi atskirø asmenø veika. Ji gali būti priežastiniu ryšiu susijusi su nelaimingu atsitikimu. Tad labai svarbu jvykio vietos apžiūros metu surinkti pakankamai tø duomenø ir daiktinių įrodymø, kad atlikus ekspertinį tyrimà galima būtø sudaryti konkretaus nelaimingo atsitikimo "priežasčių medį", kuris atspindėtø iki nelaimingo atsitikimo užfiksuotus nuolatinio ir atsitiktinio pobūdžio su jvykiu priežastiniu ryšiu galinčius būti susijusius jvykius ir

nustatyti, kurioje iš aukščiau nurodytø stadijø glūdi nelaimingo atsitikimo priežastys. Pavyzdžiui, gaminio projektavimo stadijoje projektuotojo padaryta klaida, neatsižvelgiant į gaminio gamintojo ir juo besinaudojančio žmogaus veiką, gali būti nelaimingo atsitikimo priežastimi gaminio gamintojo ir juo naudojimosi stadijose.

Pabrėžtina, kad tik sudaræs nelaimingo atsitikimo ‘priežasčių medį’, darbø saugos ekspertas gali sudaryti iki nelaimingo atsitikimo su juo susijusio įvykiø schemą ir taikydamas loginio ryšiø metodą nustatyti priežastinį ryšį tarp nelaimingą atsitikimą nulėmusių veiksmø, atskirø veiksmø bei reiškinių ir nelaimingo atsitikimo padarinių.

Vienas iš labai svarbiø nelaimingo atsitikimo įvykio vietos apžiūros taktikos elementø yra įvykio vietos apžiūros rezultatø užfiksavimas. Dažnai nuo šiø rezultatø užfiksavimo kokybės priklauso tolesnis nelaimingo atsitikimo tyrimas ir ekspertizės rezultatai. Todėl tam turi būti skiriama ypač daug dėmesio.

Pastaruoju metu nelaimingo atsitikimo įvykio vietos apžiūroje naudojamos techninės priemonės ir taikomi būdai taip sparčiai tobulėja, kad jø raidai ir taikymo galimybėms aptarti būtina atskira analizė. Dėl ribotos šio straipsnio apimties šie klausimai nenagrinėjami, o tik apsiribojama atskiromis bendromis pastabomis, kadangi, kaip rodo ekspertinė praktika, šiam įvykio vietos apžiūros veiksmui skiriama nepakankamai dėmesio. Dėl to daug ekspertizei būtinų duomenø apie įvykį lieka tinkamai neužfiksuoti. Dėl šios priežasties pasunkėja tolesnis įvykio tyrimas.

Tiriant nelaimingo atsitikimo įvykio vietą erdvės atžvilgiu fiksuojama atskirø daiktø, pėdsakø ir kitø objektø statinė būklė. Įvykio vietos apžiūros informaciją pagal jos užfiksavimo būdą galima suskirstyti į tekstinę, grafinę, garsinę ir vaizdinę. Tekstinę dalį sudaro įvykio vietos apžiūros protokolo tekstas su iliustracijomis, grafinę – brėžiniai ir schemas, garso ir vaizdo – atitinkami informacijos kaupikliai. Apžiūros rezultatø užfiksavimo formos gali būti šios: tekstas, iliustracijos, brėžiniai, schemas ir vaizdo bei garso informacijos kaupikliai. Dažnai nelaimingo atsitikimo įvykio vietos apžiūros medžiagos brėžiniai ir schemas yra nekokybiški ir neatitinka inžinerinėje praktikoje nusistovėjusios jų sudarymo tvarkos bei schemų įforminimo reikalavimø.

Brėžinių ir schemø tipus ir rūšis bei jų sudarymo būdus nustato standartas. Kiekvienas brėžinys ir schema turi savo paskirtį ir tam tikra išraiškos forma turi perteikti tam tikrą informaciją. Todėl užfiksuojant nelaimingo atsitikimo įvykio vietos apžiūros rezultatus yra būtinos ir inžinerijos žinios. Iliustracijų reikalavimų standartai nereglamentuoja. Garso ir vaizdo informacijos išraiškos forma priklauso nuo naudojamų techninių priemonių ypatumų ir techninių charakteristikų.

Nelaimingo atsitikimo vietos apžiūros rezultatø vertæ lemia tai, kiek ją galima panaudoti ne tik juridiniu aspektu vertinant nelaimingą atsitikimą, bet ir nelaimingø atsitikimø prevencijai.

Tarptautinė praktika [1] rodo, kad atskirose valstybėse anksčiau vyravusi nuostata, kad nelaimingas atsitikimas yra tik ‘pavoingo veiksmio’ ir ‘pavoingø sąlygø’ išdava, prevencijos atžvilgiu nepasiteisino. Šiuo atveju nelaimingą atsitikimą tiriantys asmenys dėmesį sutelkdavo tik į ‘žmogiškąsias’ (instrukcijø reikalavimø nevykdymas, individualios apsaugos priemoniø nenaudojimas ir pan.) ir ‘technines’ (gamybiniø įrenginiø pavojingos dalys be apsauginiø aptvarø, jø gedimai ir pan.) priežastis. Moksliniais tyrimais yra įrodyta, kad vyraujant tokiai nuomonei prevencinėmis priemonėmis stengiamasi tik pašalinti konkrečios nelaimingo atsitikimo sukeltos traumos tiesiogines priežastis. Neabejotina, kad prevenciniu požiūriu tokios priemonės yra būtinos, tačiau toms darbo sąlygoms, kurios sukėlė įvykį, pakeisti nepavojingomis yra nepakankamos. Todėl vėliau požiūris keitėsi ir buvo pradėta vadovautis ‘priežasčių medžio’ principu. Lietuvoje šis principas tiriant nelaimingus atsitikimus dėl istoriškai susiklosčiusiø aplinkybiø dar nėra taikomas.

‘Priežasčių medžio’ principo taikymas gali būti labai veiksmingas ir vertinant nelaimingą atsitikimą juridiniu aspektu. Juo gali būti veiksmingai naudojamosi nustatant nusikaltimø, administraciniø pažeidimø ir drausminiø nusižengimø ribas.

Nelaimingø atsitikimø tyrimo kokybės problemos svarbą rodo ir šiuo metu Lietuvoje sprendžiama veikø kriminalizacijos ir dekriminalizacijos problema.

Įvertinus tarptautinę praktiką yra pagrindas teigti, kad vienai ar kitai veikai suteikiant atitinkamą statusą, žala asmens gyvybei, jo sveikatai ir darbingumui arba realios grėsmės kito asmens gyvybei, sveikatai ir darbingumui sukėlimas išliks baudžiamosios teisės reguliavimo sfera.

□ □ □

LITERATŪRA

1. **Encyklopaedia** of Occupational Health and Safety. International Labour Office. – Geneva, 1972-1973
2. **Medicinos** enciklopedija. – Vilnius, Valstybinė enciklopedijų I- kla, 1990. T. 1, 2.
3. **Lietuvos Respublikos** žmoniø saugos darbe įstatymas Nr. I-266 // Valstybės žinios. 1993 10 22. Nr. 55-1064.
4. **Radzevičius L.** Teismo darbø saugos ekspertizės: galimybės ir darymo problemos // Kriminalistikos ir teismo ekspertizės problemos: mokslo darbø rinkinys. – Vilnius, LTEI, 1996.

□ □ □

Peculiarities of the Examination of the Place of an Accident Befor Fixing the Technical Expertise of Labour Protection

L. Radzevičius, Dr., Assoc. Professor

Lithuanian Institute of Forensic Examination

SUMMARY

In this article the tactics of examination of the place of an accident, the methods and the ways are analysed on the basis of the new scientific and technique achievement.

The questions of examination of the place of an accident are discussed in the context of the technical expertise of labour protection influence (action).

There are offered the suggestions to improve the effect of labour protection expertises.

Being based on the generalised practice of other countries there are showed the preventions of accidents in the strategy of Lithuania.